



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Theologiæ Pastoralis Et Doctrinæ Necessariæ Sacerdotibvs Cvram Animarum administrantibus

Binsfeld, Peter

Avgvstæ Trevirorvm, 1609

16. Cap. De Quis teneatur restituere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40721

tia specialis, vt supra declaratum est, cuius rei
admonuimus etiam de satisfactione in 1. par.
cap. 13.

CAPVT XVI.

QUIS TENEATUR restituere?

NON modo qui aliena rapuerunt, sed etiam
qui iniustæ acceptionis aliquo modo causa
fuerunt, tenentur ad restitutionem. Modi
autem quibus aliquis potest esse causa iniustæ
acceptionis, his versibus continentur.

*Restituat capiens aliena, eiusq; minister,
Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,*

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

I. Capiens aliena, id est, qui per se capit, vel
rapit, vel iniuste damnum infert; Si autem
multi cocurrant ad vnum & eundem effectum,
vt ad vnum furtum, vel prædam, aut incendium,
&c. Omnes tenentur in solidum, si sibi in-
uicem sunt causa, & quasi vna causa; tamen si
vnus restituat, alij non tenentur, sed ad refun-
dendum restituenti obligantur pro sua quo-
ta. Alia autem ratio est, quando plures acci-
dentaliter concurrunt, v. g. ad spoliationem
templi, id est, ita concurrunt, quod nullus al-
teri sit causa, sed quasi ex euentu, & accidenti

con.

conueniunt in loco ad eundem effectum, tunc quisque solum pro sua quota tenetur restituere damnū passo: Itaque qui multum accepit, multum debet restituere, qui parum; parum.

2. Cipientis minister, qui est instrumentū executionis ex motu, aut auctoritate principalis agentis: Sic ad restitutionem tenetur minister vsurarij, qui ex mandato sui domini vsurarios contractus facit; aut vsuras extorquet: Aut famulus domini committentis iniustam alicuius sibi necem.

3. Iussio, id est iubens, aut præcipiens, quando ex iussione, vel præcepto sequitur damnū proximi: Aut quando ratum habendo, quod ipse nomine gestum est, impedit restitutionem.

4. Consilium, id est, Qui consilio suo est causa' efficax iniustæ acceptionis, vel damni: quod etiam locum habet, quando aliquis per ignorantiam culpabilem est causa damni proximi: Sic aduocati, procuratores, aut consiliarij Principum, grauissimè quandoque possunt peccare, & obligantur ad grauissimorum damnorum restitutionem, quando ex eorum malis consilijs, aut imperitijs, partibus, vel Reipubl. aut Ecclesiæ, magnum damnum oritur: Sic etiam Confessarij obligantur ad restitutionem, si ex ignorantia culpabili & crassa, absoluunt aliquem detinentem alienum, & non obligant ad restitutionem, quam aliàs faceret,

si ei absolutio negaretur: aut restitutio proponeretur. Rosella verb. Restitutio 2. §. 5. Angelus verb. Restitutio 4. §. 5. Nauarr. in Manuali cap. 17. num. 22.

5. Consensus. Qui consentit ita, ut sine suo consensu non sequeretur effectus: Sic non solum peccant, sed etiam ad restitutionem tenentur, qui sunt in consilio, aut tractatibus, quando aliquid tractatur, unde sequitur damnum alijs, si non contradicant. Quia qui tenetur loqui & tacet, consentire videtur, ut rectè Angelus verb. Consensus. §. 2. probat.

6. Palpo, id est, laudator, vel adulator, quando sua laude, vel adulatione est causa, vel concausa damni.

7. Recursus, id est, Qui scienter, aut scire debens recipit & acceptat fures, vel præstat eis patrocinium, vel eorum bona in ædibus custodit, dictum sciens, quia si quis eos recipiat tanquam alios hospites, putans homines esse probos, non peccat.

8. Participans, id est, qui est mediator, vel socius in furto, vel participat in rebus furto, rapina, aut alia quacunque via iniuste ablati.

9. Mutus, id est, qui potest & debet loqui manifestando, mandando, consulendo, vel prohibendo, & tacet, tenetur de damno secuto. Quod intelligendum de eo, qui tenetur ratione officij, aut obligationis iustitiæ.

10. Non

10. Non obſtans, id eſt, non impediens
 damnum proximi, quando poteſt & tenetur.
 Hoc concernit eos, qui ex officio tenentur
 tueri iuſtitiam, & amouere damna Reipub.

11. Non manifeſtans, id eſt, qui non mani-
 feſtat inuaſorem iniuſta actionis, quando po-
 teſt & tenetur. Sic tenentur ad reſtitutionem
 damni cuſtodes vinearum, ſyluarũ, agrorum,
 & aliarum verum, quando ex diſſimulatione
 eorum proximus patitur damnum.

Poſtremò, circa prædictos modos aduerte,
 quòd quando ſecutum eſt damnum, quilibet
 tenetur in ſolidum reſtituere, id eſt, totum
 damnum, cuius fuit cauſa, vel cooperator, ſi-
 ue ſit pars, ſiue totum: Si verò ſocij reſtituant
 pro ſua quota, vel principalis in ſolidum, tunc
 alius non tenetur, niſi ad reſuſionem ſuæ par-
 tis: Si quis verò ita principalis extitiſſet in
 damno dando, quod omnino reliquos indux-
 iſſet ſi ipſe totum reſtituat: reliqui ad nihil te-
 nentur. De his nouem modis vide S. Thom.
 q. d. art. 7. Sotum lib. 4. q. 7. art. 3. Nauarr. cap.
 7. à num. 18. in Manuali. Summiſtas in verb.
 Reſtitutio.

*Ad clariorem ſuperiorum intelligentiam mouen-
 da aliqua difficultates.*

*PRIMA, AN QUI REM EMIT
à fure, vel à ratione habet, quam fur
furatus est, teneatur restituere
vero Domino?*

CAs vs frequens est, & pro resolutione di-
stinguendum. Emens rem, scilicet equum
vel aliud quidpiam triplici modo se habere
potest. Aut mala fide, ita vt verisimiliter cre-
dat equum esse furatum, ex signis sufficienti-
bus. Aut bona fide, ignorans rem esse alterius.
Aut dubitando. Deinde quādo quis emit mala
fide, adhuc dupliciter fieri potuit, aut bona in-
tentione; vt agat negotium veri domini vili
pretio emendo, vt restituat ei: aut mala inten-
tione, vt sibi retineat propriumque lucrum
quærat.

Pro resolutione fit.

PRI^MA *Consilio.* Si quis mala fide, & sinistra
intentione, rem alterius à fure emit, tene-
tur restituere vero domino, siue habeat, siue
non: Si non eandem rem potest, tenetur in
pretio. Est communis DD. sententia. l. 2. ff. de
furtis. & 12. quæst. 2. capit. Vulteranæ cū Glo-
sa recepta, S. Thom. in q. d. art. 6. Soti libr. 4.
quæst. 7. art. 2. de iustit. & iure. Ioan. Medina
C. de rebus restituendis. quæst. 10. Nauarr. in
Manuali cap. 17. num. 10. & aliorum alibi. Nec
talis poterit pretium repetere à vero domino.
lin

lin civile. C. de furtis, & est communis sententia: Nec in hoc casu ignorantia iuris excusat, quia hæc prohibitio à iure naturali originè traxit, cuius ignorantia neminem excusat, vt Angelus respondet verb. Restitutio 1. §. 2. Ex his infertur si quis inuitatus à fure, aut prædone ad conuiuium, vbi consummuntur iniuste ablata, tenetur ad restitutionem illius partis, quam consumit. Quod notandum pro eis, qui hoc tempore bella sequuntur.

Secunda Conclusio. Qui rem à fure emit in utilitatem veri domini, vt ei restituat, potest repetere pretium, & dominus tenetur ei reddere cum moderatis expensis, si quas fecit, patet, 14. q. 5. cap. Rapinam emere non licet, nisi ea intentione vt domino restituatur, Angelus, Syluester, Caietan. Aurea Armilla in verb. Restitutio & alij alibi. In foro tamen exteriori nõ creditur tali emptori, nisi publicè protestatus fuisset, quod ea intentione emeret, vt negotiũ veri domini ageret.

Tertia Conclusio. Qui bona fide rem alterius emit, id est, non credens esse furatam, aut alienam, si rem alienauit durante bona fide, nõ tenetur ad vllam restitutionem, nisi in aliquo factus sit ditior, vel si aliquod lucrum acquisiuit. Ex hac radice sequitur, si quis equum à raptore dono accepit, quem rapuit, si diuendit, tenetur ad totius pretij restitutionem; quia in illo factus est ditior.

Quarta Conclusio. Qui rem bona fide à fure aut iniusto possessore emit, si penes eum adhuc sit, certior factus de vero domino tenetur ad restitutionem, nec potest pretium repetere à domino. l. Mater, & l. Si Mancipium. C. de rei vendicat. Certior tamen factus, quod res aliena sit, potest venditori reddere, & suam pecuniam repetere, vt sentiunt Angel. verb. Restitutio r. Gabriel. in 4. d. 15. quæst. 3. dub. 5. Alexand. Halens. 4. part. q. 86. memb. 3. Nauas. loc. cit. num. 9. & quomocunque restituerit vero domino, venditor tenetur ei ad pretium, cap. final. de empt. & vendit.

Quinta Conclusio. Quando aliquis dubie fide rem alienam emit in vtilitatem proprii domini, animo restituendi non peccat, sed opus charitatis facit, debet tamen aliquam diligentiam facere, vt proprium dominum inueniat, facta diligentia, si dominus non inueniatur potest rem vendere, tenetur tamē emptorem admonere de hoc: Quod si non facit, tenetur ad damna, si emens aliqua incurrat ex hoc, aliàs fraude præsumitur vendidisse.

Qualis debeat esse culpa ad hoc, vt aliquis teneatur ad restitutionem ratione iniuste damnificationis, id est, quia alteri iniuste damnum intulit.

CULPAM aliquis dupliciter potest incur-
rere

rere dolo, & studio, & sine industria & consideratione. Dolo, utpote cum quis studiosè facit ad decipiendum alium, & sic si fiat verbis dicitur fallacia; Si in rebus fraus. Culpa autem simplex est; quando aliquis sine consideratione, vel intentione infert damnum: & est triplex. Lata, Leuis, & Leuissima.

Lata, quæ solet communiter vitari ab hominibus eiusdè professionis, & ordinis. *Culpa triplex, lata, leuis, & leuissima.* Quæ est eius qui extra domum in aliquo scamno librum sibi accommodatum reliquit & leuissima, perdidit.

Leuis, quam communiter homines diligentes eiusdem ordinis euitant, ut si quis librū in cubiculo relinquat ostio tamen aperto.

Leuissima, quam homines diligentissimi eiusdem professionis vitare solent. De hac materia latius in Rubr. de iniur. & damnato 2. part. notab. 5. & 9.

Prima Conclusio. In foro exteriori quicumque infert damna vel per se, vel per alios, aut etiam per animalia, siue sit in culpa, siue non, tenetur ad restitutionem damnorum. ff. ad legem Aquilianam. l. in lege Aquilia, & extra de iniurijs & damno dato, cap. Si bos, & cap. Si læserit.

Secunda. Qui damnum alicui infert ex intentione & dolo, quomodocunque hoc fecerit, tenetur ad restitutionem in conscientia; quia

quia est voluntaria causa, vt proximus damnum
 patiatur. Similis est ratio, si quis ex culpa lata
 aut directè alteri damnum inferat, etiam si se-
 lum venialiter peccet, capit. vlt. de iniurijs. Pe-
 normitan. & alij ibidem. & cap. Si egressus, eo-
 dem titulo. Si quis autè indirectè alteri dan-
 num inferat, non tenetur, nisi sit in culpa lata.
 Ex his inferitur eos dominos temporales non
 solum peccare grauissimè, sed etiam obligatos
 esse ad restitutionem damnorum in vtroque
 foro, qui feras alunt in terris suis, ita sibi ap-
 propriando: quod nullus sine maxima pena
 potest eas occidere; quia rustici non coguntur
 de nocte custodire agros suos cum tanto in-
 commodo, sed dominus, qui sibi feras appro-
 priat, tenetur ne sua animalia alijs dama-
 ferant, providere. De hac materia legendi Ca-
 nonistæ in capit. vlt. de iniurijs. Summistæ in
 verb. Culpa, & Restitutio. Nauarr. in Manua-
 licap. 17. à num. 177.

Tertia. Cum alia sit ratio casus fortuiti, re-
 gulariter nemo tenetur de damno, quod casu
 fortuito contingit, nisi sit in culpa, ratione
 moræ: vel pactum præcesserit de soluendo in
 omnem euentum.

*Quomodo quis tenetur de damno, quando res iussu
 ipsius peruenit, vt contingit in locato, accom-
 modato, deposito, &c.*

NOTANDVM differentiam esse inter
 con-

contractus, in quibus transfertur dominium, ut sunt mutuum, donatio, &c. & eos in quibus dominium non transfertur, ut accommodatum, locatum, depositum, &c.

Mutuum est, in quo transfertur dominium, non solum usus, sed etiam substantia rei, & contingit in rebus, quæ usu consumuntur, ut sunt pecunia numerata, panis, triticum, vinum, oleum, &c.

Commodatum est, in quo conceditur usus rei, quæ non consumitur usu: ut sunt equus, liber, mensa, &c.

Locatum, quo conceditur usus rei non usu consumptibilis pro pretio: ut domus, & equus, quando pro pecunia ad tempus locato datur.

Precarium, quo precibus petentis, conceditur res tam diu, quam diu is qui concessit, vult, & id gratis.

Depositum, quo sola custodia rei alteri committitur.

Pignus, quo creditori debitor in cautionem obligatur, de his speciales tituli habentur in iure, & Summistæ agunt in suis verbis. De quaestione huius materiae exactius tractauimus in comment. de iniurijs. cap. 9. q. 13.

De Mutuo.

IN mutuo mutuarius semper tenetur restituere, quomocunque res pereat, quia in hoc contractu transfertur dominium, &
res

res si pereat, perit illi, cuius est, nisi alius casum damni dederit.

De Commodato.

COMMODATARIUS, quando in suam utilitatem accommodatum est aliquid, tenetur etiam in culpa leuissima ad restitutionem. cap. I. de Commodato: Si autem est in utilitatem commodantis, non tenetur nisi de culpa lata, siue graui, aut dolo, l. si vt certo. ff. de commodato, & d. cap. vnico eod. tit. Si vero res pereat apud commodatarium sine sua culpa, non tenetur ad vllam restitutionem, nisi viatur in alium vsum, quam res accomdata est, vt sentiunt DD. in d. cap. vnico de commodat. Quando accommodatum est in utilitatem vtriusque commodantis & commodatarij, Commodatarius tantum tenetur in culpa graui, aut leui. Glossa recepta in in l. Si vt certo, de Commodato, §. Interdum: Hinc si quis habeat aliquid commodato, & remittat per nuncium habitum communiter pro probro & fideli, si res in missione pereat, non tenetur ad aliam restitutionem: Secus autem si per leuem & infideli. Eadem est ratio de mittente pignus, depositum, &c.

*Quando
commoda-
tarius te-
neatur de
casu for-
tuito.*

Commodatarius autem in tribus casibus tenetur in casu fortuito. De quibus Panorm. in d. cap. vnico. Summistæ in verb. Commodatum. Nauarr. in Manuali, cap. 17. num. 179.

Prima

Primus, si culpa præcessit, vt commodauit alicui equum, vt proficisceretur Lutzenburgū, ipse autem profectus Leodium incidit in prædones, & spoliatus est. Secundus, quando pactum præcessit, vt commodatarius teneatur in omnem euentum. Tertius quando mora præcessit, & tempus, quo restituere tenebatur, elapsum est, ex. gr. commodauit alicui equum vsque in diem quartum, & ipse vititur ad 8. & veniunt milites auferunt ei, tunc tenetur restituere.

Postremò accommodans alicui aliquid vitiosum, si non dicat ei vitium & sequatur aliquod damnum, tenetur ad restitutionem. Glossa in d. cap. vnico: Si autem vitium significauerit, ad nihilum tenetur.

De Locato.

CONDUCTOR siue locator de re conducta tenetur, si pereat dolo, vel culpa graui, aut leui, non autem leuissima: quia in gratiam vtriusque cedit: Sic communior opinio docet; Si tamen tale aliquid esset, quod ex natura sua pro conseruatione requireret diligentissimam curam, teneretur de culpa leuissima. l. si merces. §. qui columnam. ff. de locato. Si etiam quis locet rem vitiosam pro bona scienter, tenetur conductori de damno. Secus autem, quando simpliciter locauit, credendo quod bona esset.

De Deposito.

DEPOSITARIUS, qui non amittit, vel perdit depositum dolo, & culpa lata non tenetur ad restitutionem. l. i. §. ult. de deposito. extra cap. Bona fides eod. tit. Culpa autem nunquam habetur pro lata in deposito, quando eo modo, quo propriam substantiam conseruat: Si autem negligens sit in conseruatione rerum suarum, in depositis debet esse diligentius aliter est in culpa. Si autem accipit aliquid pro custodienda re deposita, si res perit, vel deterior redditur, tenetur tantum de leui culpa.

De Pignore & Precario.

QUANDO pignus perijt, aut deterior fit apud retinentem ex dolo, culpa graui, & leui, tenetur ad restitutionem & reparationem damni, vt notant Glossa in l. si creditor, C. de pignoribus. Angelus verb. pignus. §. 16. & alij.

In precario autem aliquis solum tenetur de dolo & lata culpa, & non de leui, vt docet P. normitanus in ca. finali de precario: quia precarium pendet à mera liberalitate, & dominus poterit reuocare, quando-
cunque voluerit.

(:o:)